

Asia: VN/22817/2024

Luonnos hallituksen esitykseksi energiatehokkuuslain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Työ- ja Elinkeinoministeriön lausuntopyyntö diaarinumero VN/22817/2024

LUONNOS HALLITUKSEN ESITYKSEKSI ENERGIA TEHOKKUUSLAIN JA ERÄIDEN MUIDEN LAKIEN MUUTTAMISESTA

Fortum Oyj kiittää mahdollisuudesta lausua Työ- ja Elinkeinoministeriön ehdotukseen Energiatehokkuuslain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta osana Energia-tehokkuusdirektiivin (EU) 2023/1791 kansallista toimeenpanoa. Jäljempänä Fortumin näkemyksiä aihekokonaisuuksittain. Kiitämme samalla ministeriötä ja muita sidos-ryhmiä mahdollisuudesta laajaan ja avoimeen valmistelutyöhön direktiivin kansallista toimeenpanoa varten.

Puhtaan siirtymän mahdollistamiseksi ja sen jatkuvuuden kannalta on tärkeää, että energiatehokkuusvaatimukset edesauttavat meneillään olevaa siirtymää sekä tukevat Suomen ilmastotavoitteiden saavuttamista ja tukevat uusiutuvan energian, erityisesti sähköistymisen nopeaa ja merkittävää kasvua. On myös tärkeää, että yritykset voivat mahdollisimman pitkälle täyttää energiatehokkuusdirektiivin velvoitteita energiatehokkuussopimusjärjestelmän kautta. Pidämme hyvänä toimeenpanon keskittymistä pääosiltaan direktiivin minimivaatimuksiin.

1. Alue- ja paikallisviranomaisia koskevat vaatimukset (2a luku)

Direktiivin 25:6 § edellyttää uutena ja yksityiskohtaisena vaatimuksena paikallisia lämmitys- ja jäähdytysuunnitelmia yli 45.000 asukkaan kunnissa. Lakiehdotus toimeenpanee tämän

vaatimuksen, mutta suunnitelmien tarkemmasta sisältö-vaatimuksesta säädetään myöhemmin valtioneuvoston asetuksella.

Pidämme tärkeänä uusien hallinnollisten vaatimusten minimoimisen ja suunnitelmien tarkoituksenmukaisuuden kannalta, että direktiivin ao. artiklan alakohtien a-l vaatimukset toimeenpannaan mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti ja että paikalliset kaukolämpöyhtiöt, jotka suunnittelevat ja toteuttavat uusia nopeasti skaalautuvia lämmitysinvestointeja, ovat keskeisesti mukana suunnitelmien laatimisessa. Kaukolämpöyhtiöillä on jo kattavasti, erityisesti vaatimuksen mukaisissa kunnissa, toteutettu ja meneillään kaukolämmön investointeja hiilineutraalisuuden saavuttamiseksi tällä vuosikymmenellä.

Ehdotamme, että valtioneuvoston asetukseen tai mahdolliseen Energiaviraston ohjeistukseen lisätään seuraavia täsmennyksiä suunnitelman sisältöä koskevien direktiivin vähimmäisvaatimusten lisäksi:

- kaukolämmön tuotannon sähköistämiseen ja lämpövarastoihin liittyvät sekä hiilidioksidin talteenottoon ja varastointiin liittyvät mahdollisuudet, jotka ovat Suomessa merkittävät ja joka vaatimus täydentäisi direktiivin 25:6 §:n a-kohtaa;
- aikataulu, mihin mennessä suunnitelmat tulee laatia ensimmäisen kerran;
- mille aikajänteelle suunnitelmat tulee laatia (ehdotamme vähintään 5 vuoden aikajännettä, vaikka käytännössä hiilineutraalisuuden ja energiatehokkuuden muutosmatka voi viedä jopa 10-15 vuotta);
- kuinka usein tai millä perusteilla suunnitelmia tulee päivittää;
- viranomaisille laaja velvollisuus hyödyntää kunnallisia lämmitys- ja jäähdytysuunnitelmia kansallisen tason skenaarioiden laatimisessa ja päivittä-misessä (vrt. Peikko) tai muussa ohjauksessa;
- täsmentää mahdollisimman hyvin Energiaviraston rooli suunnitelmien ohjeistajana, käsittelijänä ja hyväksyjänä sekä
- ohjeistuksissa kunnille tulisi ottaa huomioon, että kaukolämpöverkko voi toimia usean kunnan alueella, joista osa ei täytä 45.000 asukaan raja-arvoa.

Tästä esimerkkinä Fortumin kaukolämpö, joka toimii Espoo-Kauniainen-Kirkkonummi alueella. Suunnitelmien rajaaminen tiukasti kuntarajojen sisälle voi heikentää niiden tarkoituksenmukaisuutta, läpinäkyvyyttä ja muuta käytettävyyttä.

2. Energianhallintajärjestelmät ja energiakatselmukset (2b ja 2c luvut)

Forum pitää hyvänä, että vapaaehtoiset energiatehokkuussopimukset on otettu huomioon energianhallintajärjestelmiä ja energiakatselmuksia koskevissa vaatimuksissa ja velvoitteita voidaan täyttää liittymällä energiatehokkuussopimukseen. 2 b luvun 3 h pykälässä säädettäisiin tavoista, joilla yritys voisi vapautua sertifioidun energianhallintajärjestelmän käyttöönottoa koskevasta velvoitteesta. Velvoite voitaisiin täyttää muun muassa ottamalla käyttöön sertifioitu ympäristönhallintajärjestelmä ja tekemällä energiakatselmus, tai ottamalla käyttöön sertifioitu

ympäristönhallintajärjestelmä ja liittymällä vapaaehtoiseen energiatehokkuussopimukseen. Fortum näkee, että hieman epäloogisesti, energiatehokkuussopimusta koskeva vaihtoehto tulee olemaan näistä raskaampi, koska energiatehokkuussopimuksen toimeenpano yrityksessä tulee sisältämään sertifioimattoman energianhallintajärjestelmän (ETJ+) käyttöönoton uutena vaatimuksena.

Energiatehokkuusdirektiivin artikla 11(10) vapauttaa yritykset tietyin edellytyksin artiklan kohdassa 2 mainituista energiakatselmusta koskevista velvollisuuksista. Ymmärtääksemme tämä tarkoittaa samalla, että yritys vapautuu kohdassa 2 jäljempänä mainitusta velvollisuudesta laatia toimintasuunnitelma energiakatselmuksiin perustuvien suositusten pohjalta. Esitysluonnos on tältä osin hieman epäselvä ja jättää tarpeetonta tulkinnanvaraa, sillä 2 c luvussa ei ole mainintaa siitä, että yritys vapautuu 7 §:n nojalla myös energiakatselmuksiin liittyvistä muista velvoitteista, kuten 11 a §:n toimintasuunnitelmaa koskevasta velvoitteesta. Tätä asiaa on tarkennettava luvun pykälissä tai perusteluissa. On tärkeää, että kansalliset säännökset vastaavat direktiivin vaatimuksia.

3. Datakeskukset (5b luku)

Pidämme hyvänä, että kansalliseen lainsäädäntöön tuodaan, tosin direktiivin pakottamana, vaatimus uusien datakeskusten hukkalämpöjen hyödyntämiseksi. Tosin direktiivi ja siten kansallinen lainsäädäntö jättää melko suuren ikkunan avoimeksi välttää tämä vaatimus, jolloin sen merkitys käytännössä jäänee puolitiehen. Ministeriö tulee asetuksella säätämään tarkemmin, millä yksityiskohtaisilla edellytyksillä hukka-lämmön potentiaali tulee hyödyntää tai voidaan jättää hyödyntämättä.

Datakeskuksia koskevat kohdat vaikuttavat yleisesti ottaen hyviltä. Pidämme lähtökohtaisesti hyvänä, että kansallisessa lainsäädännössä ei aseteta direktiiviä tiukempia ehtoja, jotta säännöt ovat samat EU:n alueelle sijoittuville datakeskuksille. Toisaalta kestävä kehityksen ja energiatehokkuuden edistäminen edellyttäisi datakeskusten hukkalämpöjen kattavaa hyödyntämistä. Perustelumuistion ja tarvittaessa lakitekstin voisi muotoilla siten, että ministeriölle jäisi vielä mahdollisuus osana asetusvalmistelua harkita direktiiviä tiukempaa kansallista vaatimusta hukkalämpöjen hyödyntämiseksi kaukolämmön tuotannossa myöhemmin laadittavan vaikutusarvioinnin perusteella.

Pidämme myös hyvänä kirjausta poikkeuksesta, jossa yhteiskunnan kannalta kriittiseksi infrastruktuuriksi luokiteltavien datakeskusten maantieteellinen sijainti ei ole julkista tietoa. Kannatamme sitä, että Energiavirasto vastaa EU:n delegoidun asetuksen 2024/1364 edellyttämästä datakeskuksia koskevan kansallisen tiedon keräämisestä ja raportoinnista EU:lle. EU on tarkastelemassa ja luultavasti asettamassa jo tämän vuoden kuluessa uusia kestävyysindikaattoreita ja myöhemmin uusia kestävyys- ja energiatehokkuusvaatimuksia datakeskus-toimialan kasvaessa voimakkaasti.

4. Tehokas kaukolämpö ja -jäähdytys (5. luku)

Ehdotusluonnos ei sisällä tarkempaa kuvausta tai kannustimia siihen, mihin ja miten tehokkaan kaukolämmön ja -jäähdytyksen määritelmää käytetään yhtiön täyttäessä määritelmän tai jäädessä sen ulkopuolelle. Uskoaksemme alalla vallitsee epätietoisuutta määritelmän merkityksestä yksittäisen toimijan kannalta. Perustelumuistioon tulisi lisätä tarkempi taustoittava kuvaus tätä varten.

Kannatamme kWh/CO₂ perusteisen määritelmän käyttöönottoa vuodesta 2026 lähtien sen läpinäkyvyyden, teknologianeutraalisuuden ja vertailukelpoisuuden vuoksi. Tosin EU:n asettaman kriteerin eri aikajäniteillä portaittain kiristynä enimmäismäärä vaikuttaa perustelemattomalta ja jossakin määrin keinotekoiselta, mikä varmaankin heikentää soveltamisen ennustettavuutta yksittäisen yhtiön kannalta, kun EU:n asettamilla määritelmillä ja kriteereillä on taipumus kiristyä ajan saatossa. Määritelmän enimmäistasot ja tiukennusten aikajänne tulevat kuitenkin suoraan direktiivistä eikä Suomessa ole perusteltua käyttää tätä tiukempia raja-arvoja. Määritelmän tavoitteena lienee on asettaa siten eri kaukolämpötoimijat koko EU:ssa samalle tavoitetasolle.

Kannatamme myös direktiivin artiklan 26:1-2 tuotanto- ja päästöperusteisen määritelmän rinnakkaista soveltamista. Tuotantoperusteisen määritelmän tapaan hukkalämpöjen hyödyntämisestä tulee edistää ja siten kohdella niitä 0-päästöisinä myös CO₂-perusteisessa määritelmässä. Hukkalämmön määritelmä on RED3:n artikla 2:9 §:ssä ja se täyttyy, kun lämpö ei ole vältettävissä, kun se voidaan katsoa ns. sivutuotteeksi ja kun lämpö voidaan hyödyntää kaukolämpöverkossa. Kierrätyskelvottoman eli syntypaikalla lajitellun sekajätteen termisen käsittelyn sivutuotteena syntynyt lämpö täyttää tämän määritelmän ja se tulee määritellä energiatehokkuus ensin -periaatteen mukaisesti 0-päästöiseksi hukkalämmöksi osana tehokkaan kaukolämmön määritelmää.

Pidämme myös hyvänä, että perustelumuistiossa on otettu huomioon huoltovarmuusnäkökohdat, sillä useissa kaukolämpöverkoissa huolto- ja toimitusvarmuuteen on varauduttu fossiilisilla polttoaineilla ja tämän mahdollisuuden tulee säilyä jatkossakin.

5. Sääntelyn keventäminen

Uusiutuvan Energian Direktiivissä (RED3) artiklan 24:10 c-kohdassa on jäsenvaltiot vapautettu artiklan 24 alakohtien 2-9 vaatimusten suhteen, mikäli kaukolämmitys- ja jäähdytysjärjestelmissä 90 prosenttia energian kokonaisloppukulutuksesta tapahtuu tehokkaissa kaukolämmitys- ja jäähdytysjärjestelmissä.

Ehdotamme Työ- ja elinkeinoministeriölle harkittavaksi, tulisiko Suomen kaukolämpöalaan liittyvän sääntelyn keventämiseksi pyrkiä myötävaikuttamaan EU:ssa siten, että vastaavaa poikkeusta sovellettaisiin jatkossa myös Energiatehokkuusdirektiivin (EED) artiklaan 25:6 koskien kunnallisia lämmitys- ja jäähdytysuunnitelmia. Tällainen poikkeusmahdollisuus voisi jatkossa keventää kuntia ja kaukolämpösektoria koskevaa uutta sääntelyä Suomessa ja muualla, ja olisi linjassa EU:n sääntelyä

keventävien tavoitteiden kanssa. Tämä voisi mahdollistua, jos EU:n Komissio avaa EED artiklan 11 osana sen tavoittelemaa sääntelyn keventämistä.

Annamme mielellämme lisätietoja lausuntoomme liittyen.

Fortum Oyj

Kappaleet 1 ja 3-5 Harri-Pekka Korhonen +358 (0)50 452 9321

harri.korhonen@fortum.com

Kappale 2 Fredrik Blomfelt +358 (0)40 705 7389

fredrik.blomfelt@fortum.com

Korhonen Harri
Fortum Oyj - Sustainability and Corporate Relations